

Eğilimler ve Yönelimler: Son 10 Yılda “The Journal of Special Education” Dergisinde Yayımlanan Çalışmaların İncelenmesi

Trends and Tendencies: A Review of the Studies Published in “The Journal of Special Education” in the Past Decade

Hicran Denizli-Gülboy¹, Abdülkadir Kocaoğlu², Şerife Yücesoy-Özkan³

¹Sorumlu Yazar, Bilim Uzmanı, Çarşamba Bilim ve Sanat Merkezi, hdenizligby@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0001-6732-1536>)

²Arş. Gör., Trabzon Üniversitesi, abdulcadirkocaoğlu@trabzon.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-6321-1222>)

³Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, serife.yozkan@ogu.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-0529-0639>)

Geliş Tarihi: 21.06.2023

Kabul Tarihi: 01.02.2024

ÖZ

Belli bir amaca yönelik yayımlanan bilimsel dergiler, üretilen bilginin yayılmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlamaktadır. Bu bilimsel dergilerin periyodik olarak değerlendirilmesi ve içeriğinin analiz edilmesi, dergilerin gelişim sürecini anlamak ve okuyucuların ilgili alandaki bilimsel gelişmeleri takip etmelerine katkı sağlamak için önemli bir araç olabilir. Buradan hareketle bu araştırma, özel eğitim alanında saygın dergilerden olan “The Journal of Special Education” dergisinde son 10 yılda (2013-2022) yayımlanan makaleleri gözden geçirerek, özel eğitimdeki güncel gelişmeler hakkında fikir sahibi olmayı amaçlamaktadır. Araştırmada ayrıca, yayımlanan çalışmaları incelemek, özel eğitimdeki araştırma konularının yönelimini belirlemek ve araştırma yöntemlerine ilişkin eğilimler hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır. Araştırma yöntemi olarak, anlatı derlemesi kullanılmıştır. Bulgular, derginin her yıl dört sayı çıkardığını ve her sayıda ortalama 20 çalışmaya yer verdiğini, dergide son 10 yıl içerisinde özel gereksinimi olan ve olmayan bireylerle yürütülmüş 204 çalışmanın yayımlandığını, özel gereksinimi olan bireylerin çoğunluğunu otizm spektrum bozukluğu ve zihinsel yetersizliği olan bireylerin oluşturduğunu, katılımcıların büyük bir kısmının 7-18 yaş aralığında olduğunu, özel gereksinimi olmayan katılımcıların büyük bir kısmının ise öğretmenlerden oluştuğunu göstermektedir. Bulgular ayrıca, yayımlanan çalışmaların tamamına yakınının Amerikalı araştırmacıların yayınları olduğunu, dergide daha çok nicel araştırma desenleriyle yürütülen çalışmaların yayımlandığını ve öğretim çalışmalarının ağırlıklı olduğunu göstermektedir. Çalışmada bulgular alanyazınla birlikte tartışılmakta, ayrıca ileri araştırmalara yönelik öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: The Journal of Special Education, özel eğitim, dergi inceleme, anlatı derlemesi

ABSTRACT

Academic journals, prepared for a specific purpose, contribute to disseminating and transferring knowledge and developments to future generations. Periodically evaluating and analyzing the content of these scientific journals can be an essential tool to understand the development process of the journals and contribute to the readers' ability to follow the scientific developments in the relevant field. Based on this need, the research aims to have an idea about the current developments in special education by reviewing the articles published in the last decade (2013-2022) in “The Journal of Special Education” one of the prestigious journals in the discipline of special education. The study also aimed to examine the published studies, to determine the tendencies of the research topics in special education, and to obtain information about the

trends in research methods. The study used a narrative review as a research design. The findings show that the journal publishes four issues each year and includes an average of 20 studies in each issue. A total of 204 studies were conducted with participants with and without special needs participants in the last 10 years. Many participants with special needs were individuals with autism spectrum disorder and intellectual disability, and a considerable of the individuals were between the ages of 7 and 18. Most of the participants without special needs were teachers. Almost all of the studies are American researchers'/authors' publications. The findings also show that studies conducted with quantitative research designs are mostly published in the journal, and systematic instruction studies are extensive. The findings are discussed, and suggestions for further research are made.

Keywords: The Journal of Special Education, special education, journal review, narrative review

GİRİŞ

Temel üretim faktörünü bilgi kabul eden ve günümüz toplum yapısını ifade etmek amacıyla kullanılan bilgi toplumu kavramı, bilginin edinilmesi, saklanması ve yayılmasında yoğun olarak bilişim teknolojilerini kullanan bir toplumu ifade etmektedir. Bilgi toplumunun en temel özellikleri arasındaysa, sürekli olarak bilgi üretme ve üretilen bu bilgiyi yaymak amacıyla bilimsel yayımlar yapma yer almaktadır. Dolayısıyla bilim dünyası, her geçen gün, takip edilmesi olanaksız bir şekilde, yeni yayımlar ortaya koymakta, bu yayımları ise bilimsel dergiler aracılığıyla, diğer bilim insanlarına ve/veya topluma ulaştırmaktadır. Bir disiplinde ya da alt disiplinde yapılan görgül araştırma, sistematik derleme ve meta-analiz bulgularını yayma, belli bir konuda teorik bilgi verme, geliştirilen yeni bir model ya da sistemi tanıtmaya ve alandaki güncel gelişmeleri duyurma amacıyla, genellikle çift taraflı körlük ilkesine dayalı bir hakem değerlendirmesinden geçen makalelerin iki ya da üç ay gibi belli aralıklarla yayımlandığı, ulusal ya da uluslararası düzeydeki süreli yayımlaraysa, bilimsel dergi adı verilmektedir.

Belli bir amaca yönelik hazırlanan ve ortak bir ad altında yayımlanan bilimsel dergiler, üretilen bilginin yayılımının sağlanmasına (Küçük vd., 2008; Yıldızeli & Bahşıoğlu, 2020), ayrıca, bilginin ve bilimsel gelişmelerin gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlamaktadır (Rousseau, 2002). Dolayısıyla, bilimsel iletişimde kayda değer bir görev üstlenen bu bilimsel dergiler ise, çeşitli bilim dallarındaki en güncel bilgileri içeren makaleleriyle kütüphanelerdeki yerini ve diğer kaynaklar arasındaki önemini korumaktadır (Küçük vd., 2008). Bilimsel dergilerle, okuyuculara sunulan makalelerin kayıt ve dokümantasyon işlemleri de nitelikli bir biçimde yapılabilmektedir. Bilimsel dergiler sayesinde bilgi, sistematik bir şekilde arşivlenmekte ve bilimsel gelişmeleri yansıtabilecek biçimde sürekli güncellenmektedir (Erdem, 2011).

Özel eğitim alanında da uluslararası düzeyde çok sayıda bilimsel dergi bulunmaktadır. Bu dergiler amaç ve kapsam açısından; (a) yasal düzenlemeler ve politikalar, erken eğitim ve aile eğitimi, kapsayıcı eğitim, öğretmen yetiştirme, öğretmenlerin mesleki yeterliklerini artırma, teknoloji kullanımı ve hizmet sunma modelleri gibi özel eğitimin temel konularına, (b) zihinsel ve bedensel yetersizlik, işitme ve görme yetersizliği, öğrenme güçlüğü, dil ve konuşma bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, otizm spektrum bozukluğu ve üstün yetenek gibi özel gereksinim alanlarına ya da (c) değerlendirme ve öğretimi planlama, öğretimi bireyselleştirme ve uyarılma, etkili öğretim yapma, sınıf ve davranış kontrolü sağlama ve materyal geliştirme gibi etkili öğretim öğelerine odaklanmaktadır. Özel eğitim alanında çok sayıda dergi olmasına karşın gerek dergilerin etki faktörleri gerekse bu dergilerde yayımlanan makalelerin kalitesi açısından, sıraları değişse dahi ilk 20 dergi arasına giren dergiler genellikle aynı kalmaktadır.

Web of Science'da yer alan Social Science Citation Index'te (SSCI) taranan ve özel eğitim alanında yayın yapan dergiler arandığında, toplam 43 özel eğitim dergisi olduğu görülmektedir. Bu dergilerin isimleri genellikle eğitim, özel gereksinim, özel eğitim, ayrıcalıklı birey ve

yetersizlik sözcüklerinden oluşmaktadır. İsminde doğrudan özel eğitim olan dergi sayısı ise yalnızca beştir. Bu dergiler ölçümlerine göre sırasıyla; European Journal of Special Needs Education, Remedial and Special Education, Topics in Early Childhood Special Education, Journal of Special Education ve Journal of Special Education Technology dergileridir. Dergilerin isimlerinden de görüldüğü üzere içinde doğrudan özel eğitim terimi geçen dergiler ise, coğrafi alan çerçevesi olan (ör., European Journal of Special Needs Education), özel gereksinim kapsamındaki yetersizlikler ile bunların giderilmesine odaklanan (ör., Remedial and Special Education), katılımcılarını belli bir yaş grubundaki bireylerle sınırlayan (ör., Topics in Early Childhood Special Education) ya da özel eğitimdeki belli bir konuyu kapsamına alan (Journal of Special Education Technology) dergiler şeklindedir. Herhangi bir sınırlama yapmaksızın isminde özel eğitim ifadesi yer alan tek dergi ise The Journal of Special Education dergisidir. Dolayısıyla bu çalışmada incelemek amacıyla The Journal of Special Education dergisi seçilmiştir.

The Journal of Special Education dergisi, özel eğitim alanyazınındaki trendleri gösteren, trendlere yön veren alanın öncü ve saygın dergilerinden biridir. Dergi, 1966'dan günümüze kadar yayın hayatını sürdüren, Ayrıcalıklı Çocuklar Konseyi'nin Araştırma Alt Alanı (Division for Research of The Council for Exceptional Children) tarafından yayımlanan bir dergidir. Social Science Citation Index'te (SSCI) taranan derginin Web of Science verilerine göre 2022 yılı etki faktörü (impact factor) değeri 2.0'dir. Web of Science'da yer alan 43 özel eğitim dergisi arasında 20. sırada ve ikinci çeyrekliktedir/dörttebirdir (Quatile2st-Q2). Web of Science değerleri göz önünde bulundurulduğunda, The Journal of Special Education dergisinde yayımlanan araştırmaların sıklıkla atıf aldığı ve özel eğitim dergileri arasında saygın bir yeri olduğunu söylemek mümkündür. Google Scholar ölçümlerine göre h5-index sıralamasında dokuzuncu (h5-index = 26), h5-median sıralamasındaysa yedinci (h5-median = 44) sırada yer alan The Journal of Special Education dergisinin, etki faktörü değerlendirmesine bir alternatif olarak gösterilen SCImago Journal Ranking (SJR) ölçüm sistemindeki yeri de önemlidir. SJR, bilimsel bir yayına yapılan atıflar ile bu atıfları yapan dergilerin/kaynakların kalitesini de hesaplamaya dahil ederek, o yayının bilim dünyasına katkısını belirleyen bir ölçüm sistemidir. SJR ölçümlerine göre derginin h-indeksi 77, etki faktörü değeri 0.92'dir. Dergi bu ölçüm sisteminde birinci çeyrekliktedir/dörttebirdir (Quatile1st-Q1).

The Journal of Special Education dergisi, nicel, nitel ve karma araştırma yöntemleriyle yürütülmüş araştırmaları, derleme ve meta-analiz çalışmalarını ve eleştirel inceleme yazılarını basım için kabul etmektedir. Dergi; Şubat, Mayıs, Ağustos ve Kasım olmak üzere yılda dört sayı şeklinde yayımlanmakta, her sayıdaysa, genellikle her biri 12 sayfa uzunluğunda olan beş makale yer almaktadır. Bu durumda her bir cilt 60 sayfa civarında bir uzunluğa sahip olmaktadır. Eş editörlüğünü University of North Carolina at Charlotte'tan Dr. Bob Algozzine ve Dr. Fred Spooner'in yaptığı dergiye toplam 77 danışman editör de katkıda bulunmaktadır. Dergiye gönderilen makale önerileri öncelikle içeriğin dergiye uygunluğu açısından kontrol edilmekte, içeriği uygun bulunan makale önerileri Amerikan Psikologlar Derneği (The American Psychological Association [APA], 2020) yazım kurallarına ilişkin yeni bir kontrolden geçmektedir. Yazım kuralları açısından da uygun olduğu düşünülen makale önerileri metnin okunabilirliği ve ifadelerin açıklığı/anlaşılabilirliği açısından gözden geçirilip hakemlere gönderilmektedir. Kör hakemlik ilkesinde, en az iki hakem değerlendirmesinden geçen ve yayımlanmak üzere uygun olduğuna karar verilen makaleler dergide yayımlanmaktadır. Derginin güncel yayın kabul oranı %13,4'tür. Bu değer, dergide yayımlanmak için kabul edilen makalelerin nitelikli bir değerlendirme süzgecinden geçtikten sonra yayımlanmak üzere kabul edildiklerini ve pek çok makalenin de (dergiye gönderilen her 100 makaleden 87'si) bu süreçte elendiğini göstermektedir.

Bir bilim alanındaki gelişmeleri takip edebilmek için o alandaki önemli dergileri ve bu dergilerde yayımlanan makaleleri incelemek oldukça önemlidir. Bir dergide yayımlanan makaleleri farklı açılardan incelemek, alandaki değişikliklerin doğası hakkında önemli bilgiler sağlarken, alanın güncel bilgiler açısından nerede olduğu ve mevcut durumu geliştirmek için ne

yapılması gerektiği konusunda da araştırmacılara rehberlik edebilir ve onlara ileri çalışmalar için fikirler sunabilir (Aypay vd., 2010; Dunkin, 1996). Örneğin Clarke ve Dunlap (2008) 1999 ile 2005 yılları arasında The Journal of Positive Behavior Interventions dergisindeki makaleleri incelemişlerdir. Makalelerin incelemesinde katılımcı özellikleri, ortam, bağımlı ve bağımsız değişken, müdahaleyi uygulayan kişi gibi değişkenler üzerinde durmuş; ancak, özellikle olumlu davranışsal destek (positive behavior interventions) müdahalelerinde belirgin özellik olan ekolojik geçerlik, sosyal geçerlik ve değerlendirmeye dayalı müdahalelere odaklanmışlardır. Yazarlar, inceledikleri bu makaleleri daha sonra The Journal of Applied Behavior Analysis ve Education and Training on Mental Retardation and Developmental Disabilities dergilerinde yayımlanan makalelerle karşılaştırmışlardır. Bulgular, The Journal of Positive Behavior Interventions dergisinde nispeten yüksek düzeyde ekolojik geçerliğe, sosyal geçerliğe ve değerlendirmeye dayalı müdahalelere sahip araştırmaların yayımlandığını ortaya koymuştur.

Başka bir çalışmada Tiryakioğlu (2014) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nde 2004-2013 yılları arasında yayımlanan 85 makaleyi, sayı, araştırma konusu, örneklem büyüklüğü, yöntem, veri toplama araçları ve veri analizi değişkenleri açısından incelemiştir. Bulgular, en fazla makalenin 2004'te yayımlandığını, çalışmaların çoğunluğunun öğrencilerle yürütüldüğünü ve veri toplama aracı olarak sıklıkla anket, görüşme ve gözlem formlarının daha fazla kullanıldığını göstermiştir. Bulgular ayrıca çalışmalarda nitel araştırmaların nicel araştırmalardan dört kat daha fazla olduğunu ortaya koymuştur.

Başka bir çalışmada Öğülmüş ve Vuran (2016), The Journal of Positive Behavior Interventions dergisinde 1999-2015 yılları arasında yayımlanan okul çaplı olumlu davranışsal destek çalışmalarını; amaç, katılımcı, bağımlı değişken, yöntem, sınırlılıklar ve öneriler açısından incelemişlerdir. Çalışmanın bulguları, çalışmaların çoğunluğunun ilkökul öğrencileriyle gerçekleştirildiğini, bağımlı değişken olarak çoğu çalışmada problem davranışların azaltılmasının amaçlandığını ve yaygın olarak nitel ve karma araştırma yöntemlerinin tercih edildiğini göstermiştir. Çalışmalarda sıklıkla, deneysel yöntemlerin kullanılmaması ve yetersiz örneklem büyüklüğü sınırlılıklarının ifade edildiğinden söz etmişlerdir.

Sinclair ve diğerleri (2018), 12 özel eğitim dergisinde 16 yıllık süre içerisinde yayımlanan müdahale araştırmalarını katılımcıların ırk, etnik köken, özel gereksinim ve İngilizce bilme gibi özellikleri açısından incelemişlerdir. Yazarlar çalışmada toplam 5.180 makaleden 495 müdahale makalesini (%9.6) analiz etmişlerdir. Sonuçlar, daha önce yapılan incelemelerle karşılaştırıldığında, müdahale araştırmalarına katılımcıların dahil edilmesinde ilerleme kaydedildiğini; ancak, bazı ırksal ve etnik toplulukların hala yeterince temsil edilmediğini ortaya koymuştur.

Diğer bir araştırmada ise Yanık ve diğerleri (2023), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin 2014 ile 2023 yılları arasında yayımlanan makalelerini; araştırma künyesi, katılımcı özellikleri, yöntem ve desen, veri toplama süreci ve konu alanı değişkeni açısından incelemişlerdir. Yazarlar derginin yılda ortalama üç sayı çıkardığını ve her sayıda 10 makale yayımlandığını, çalışmaların ağırlıklı olarak otizm spektrum bozukluğu olan bireylerle ve nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütüldüğünü, ayrıca daha çok akademik beceri öğretimine odaklanıldığını ifade etmişlerdir.

Belli bir bilim alanındaki dergileri çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan çalışmalar, alandaki eğilimleri ortaya koymak ve çalışmaların yönelimlerini belirlemek üzere alanyazına katkı sağlayabilir (Selçuk vd., 2014). Mesleki dergilerin politikalar ve uygulamalar üzerinde de önemli etkileri vardır. Bu nedenle özel eğitimin belli başlı dergilerinde yayımlanan çalışmaların dikkatli şekilde incelenmesine ve dergide ne kadar, ne tür, hangi konularda makalelerin yayımlandığını belirlemeye gereksinim vardır (Mastropieri vd., 2009). Bu çalışmada da özel eğitim alanındaki güncel gelişmeler hakkında fikir sahibi olmak, yayımlanan çalışmalarını gözden geçirerek özel eğitim alanındaki araştırma konularının yönelimini belirlemek ve tercih

edilen araştırma yöntemlerine ilişkin eğilimler hakkında bilgi edinmek amacıyla, özel eğitim alanının saygın dergilerinden biri olan ve isminde doğrudan özel eğitim ifadesi geçen The Journal of Special Education dergisinin son 10 yılında yayımlanan makaleleri incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda The Journal of Special Education dergisinde son 10 yıl (2013-2022) içerisinde yayımlanmış toplam 204 makalenin; (a) yazar bilgilerine, (b) katılımcı özelliklerine, (c) araştırma yöntem ve desen bilgilerine ve (d) çalışılan konu alanlarına ilişkin bilgi edinmek hedeflenmiştir.

YÖNTEM

2.1 Araştırma Deseni

Bu çalışmada, The Journal of Special Education dergisinin son 10 yılında yayımlanan makaleleri incelemek amacıyla anlatı derlemesi kullanılmıştır. Anlatı derlemesi (narrative review), bir uzman tarafından merak edilen belli bir konuda incelemeler yapılması ve bu incelemelerin okuyucuya bilgi verecek şekilde ortaya konmasıdır (Dickson vd., 2017). Anlatı derlemesinde, yazarlar derlemelerinin kapsamlı olduğu iddiasında bulunmazlar. Bu derleme türünde, önceden belirlenmiş araştırma soruları ya da arama stratejisi yoktur, yalnızca bir ilgi konusu vardır (Demiris vd., 2019). Ayrıca, sistematik derlemeden farklı olarak bir derleme protokolü hazırlamayı ve titiz bir metodolojik süreç izlemeyi gerektirmez. Arama stratejileri, uzmanın deneyimlerine dayalı olarak yürütülür ve dahil etme ya da dışlama ölçütleri kullanılmaz. Genellikle tek bir araştırmacı tarafından gerçekleştirilir ve izlenen süreçler için güvenilirlik hesaplaması gerektirmez. İncelediği çalışmalarda kalite değerlendirmesi yapılmaz, analiz uzmanın deneyimlerine göre farklı şekillerde gerçekleştirilebilir ve bunlardan dolayı da yinelenebilirliği kolay değildir (Dickson vd., 2017). Bu çalışmada, tarama ve raporlama süreçlerinde bir dizi esneklik sağlanması ve ilgili literatürü bir araya getirip detaylı bir betimleme olanağı sunması nedeniyle anlatı derlemesi tercih etmiştir. Çalışmada anlatı derlemesine uygun basamaklar izlenmiş ve bu kapsamda takip edilen basamaklar izleyen kısımda sırasıyla açıklanmıştır.

2.2 Dergiyi Seçme ve Makalelere Erişme

Dergi seçim sürecinde öncelikle Web of Science'nin özel eğitim kategorisinde yer alan ve SSCI'de taranan 43 dergi araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Araştırmanın amacı özel eğitim alanındaki eğilimleri belirlemek olduğu için belirli olarak bir alana, yetersizlik grubuna ya da gelişim dönemine hitap eden dergileri eleyebilmek için isminde doğrudan özel eğitim geçen dergiler belirlenmiştir. Bu doğrultuda, European Journal of Special Needs Education, Remedial and Special Education, Topics in Early Childhood Special Education, The Journal of Special Education ve Journal of Special Education Technology olmak üzere beş dergiye erişilmiştir. Daha sonra bu dergiler daha ayrıntılı incelendiğinde, European Journal of Special Needs Education dergisinin sadece Avrupa'daki çalışmalara, Remedial and Special Education dergisinin geniş kapsamlı biçimde özel eğitime değil özellikle yetersizlik ve yetersizliklerin giderilmesine yönelik çalışmalara, Topics in Early Childhood Special Education dergisinin yalnızca erken çocukluk dönemindeki çalışmalara ve Journal of Special Education Technology dergisinin de özel eğitimde teknoloji çalışmalarına odaklandığı görülmüştür. The Journal of Special Education dergisinin ise genel olarak tüm yetersizlik gruplarını, konularını ve gelişim dönemlerini kapsadığı ve belirli bir coğrafyayla sınırlanmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışmada, en geniş kapsamlı dergi olduğu ve araştırma amacına uygunluk gösterdiği düşünüldüğü için bu araştırma kapsamında The Journal of Special Education dergisinin incelenmesine karar verilmiştir.

Dergi seçimine karar verildikten sonra Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin kütüphanesine ait veri tabanları kullanılarak The Journal of Special Education dergisine erişilmiştir. Derginin arşivine gidilerek, derginin son 10 yılında (2013-2022) yayımlanan tüm

sayılar incelenmiş, her bir sayıda yayımlanan makaleler tek tek elektronik olarak bilgisayara indirilmiştir. Bilgisayara indirilen tüm makaleler yılları dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Yıllarına göre sınıflandırılan makaleler numaralandırılmış ve daha sonra incelenmek üzere klasörlere aktarılmıştır. Bu kapsamda, 2013-2022 yılları arasındaki 40 sayıda yayımlanan toplam 204 makaleye erişilmiştir.

2.3 Makaleleri İnceleme ve Gözden Geçirme

Numaralandırılıp klasöre aktarılan makalelerde eksiklik olup olmadığını belirlemek amacıyla, indirilen makaleler ile yayımlanan makaleler tek tek karşılaştırılarak kontrol edilmiş ve eksik makale olup olmadığı tespit edilmiştir. Makalelerin tam olduğu belirlendikten sonra makaleler incelenmeye başlanmıştır. Öncelikle makaleler, birinci ve ikinci yazar tarafından eşit şekilde paylaşılmıştır. Daha sonra makaleler yazarlar tarafından hızlıca gözden geçirilmiş ve ardından amaçlı okuma şeklinde okunmuştur. Okuma sırasında, makalenin amacına, katılımcı özelliklerine, incelenen konuya, araştırma yöntemine ve araştırma bulgularına özellikle dikkat edilmiştir. Okumalar tamamlandıktan sonra makaleleri kodlama aşamasına geçilmiştir.

2.4 Makaleleri Kodlama

Erişilen makaleleri kodlamak amacıyla, araştırmacılar tarafından bir kodlama formu ve kodlama kılavuzu geliştirilmiştir. Microsoft Office Excel kullanılarak geliştirilen kodlama formunda, çalışmanın amacı dikkate alınarak belirlenen değişkenler bulunmaktadır. Bu değişkenler; (a) makale bilgileri, (b) yazar bilgileri, (c) katılımcı özellikleri, (d) araştırma yöntem ve desen bilgileri ve (e) çalışılan konu alanları şeklindedir. Kodlama kılavuzu ise, kodlayıcıların kodlama yaparken izleyecekleri esasları belirlemek için hazırlanmıştır. Bu kılavuzda, her bir değişkenin nasıl kodlanacağı, kodlanırken dikkate alınacak hususlar ve kararsızlık durumunda izlenecek adımlar yer almıştır. Makalelerin kodlamaları birinci ve ikinci yazar tarafından ayrı ayrı yürütülmüştür. Bu süreçte, birinci ve ikinci yazar sorumluluklarındaki makaleleri bireysel olarak kodladıktan sonra tekrardan bir araya gelmiş ve çeşitli sebeplerden dolayı (makalenin yöntemi konusunda tereddüt yaşama, katılımcı grubunu tanımlayamama vb.) kodlayamadıkları makaleleri birbirleri ile paylaşmış ve üzerinde görüş birliğine vardıkları makaleleri kodlamışlardır. Birinci ve ikinci yazar arasında görüş birliğine varılamayan makaleler, çalışmanın üçüncü yazarıyla paylaşılmıştır. Daha sonra üç araştırmacı bir araya gelip bu makaleler üzerinde ortak bir görüşü verdikten sonra makalelerin kodlama süreci tamamlanmıştır.

2.5 Veri Analizi

Makalelerin kodlanma süreci tamamlandıktan sonra veri analizine geçilmiştir. Kodlanan her bir değişken içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde birbirinden bağımsız olan tüm çalışmalar incelenmiş, bu çalışmalar yazar bilgilerine, katılımcı özelliklerine, araştırma yöntem ve desen bilgilerine ve çalışılan konu alanlarına ilişkin elde edilen verileri açıklayabilecek temalar geliştirilmiştir. Daha sonra, bu temalara dahil olan araştırmaların, araştırmacıların ve/veya katılımcıların sayıları bu temalara eklenerek frekanslar ve yüzdeler belirlenmiştir (Ültay vd., 2021). Elde edilen frekans ve/veya yüzdeler kullanılarak analiz sonuçları görsel olarak şekiller ve/veya grafikler üzerinde gösterilerek açıklanmıştır (Çalık ve Sözbilir, 2014). Konu alanlarına ilişkin içerik analizinden sonra, ayrıca, çalışmalara daha bütüncül bir açıdan bakmak amacıyla bir sözcük bulutu hazırlanmıştır. Öncelikle 204 çalışmanın tamamının başlığı ve anahtar sözcükleri tek tek kopyalanmış ve ardından kelime işlemciye yapııştırılmıştır. Kopyalanıp yapıştirilerek bir araya getirilen bu sözcükler bir sözcük bulutu üreticisine aktarılmıştır. Oluşturulan sözcük bulutu, çalışmaların konu alanlarına ilişkin bulguların yanı sıra, analizde ele alınan diğer tüm değişkenlere ilişkin de bir çerçeve sunmuştur.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, The Journal of Special Education dergisinde son 10 yıl (2013-2022) içerisinde yayımlanmış olan toplam 204 makalenin; (a) yazar bilgilerine, (b) katılımcı özelliklerine, (c) araştırma yöntem ve desen bilgilerine ve (d) çalışılan konu alanlarına ilişkin bilgi edinmek amaçlanmıştır. İzleyen bölümde sırasıyla her bir amaca ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bulguların sunumunda, grafik ve şekillerden yararlanılmıştır. Şekil ve grafik üzerinde gösterilen bulgular ise yorumlanarak tartışılmıştır.

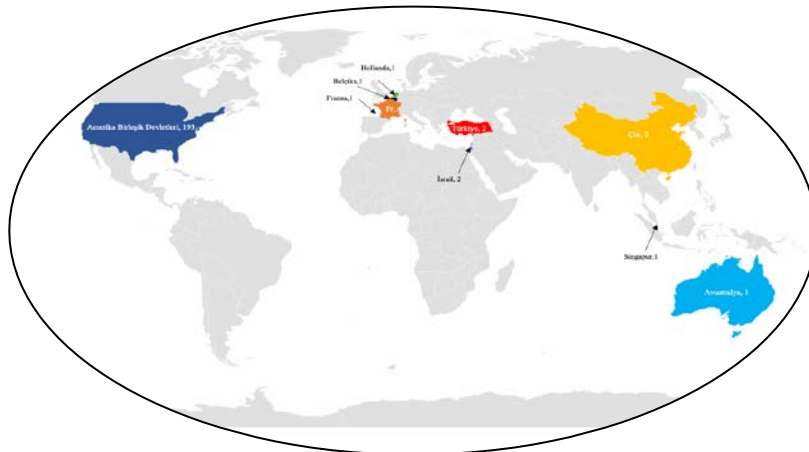
3.1 Yazar Bilgilerine İlişkin Bulgular

Çalışmada yazar bilgilerine ilişkin bulgular; (a) yazarların ülkelerine ve (b) yazarların sayılarına ilişkin bulgular şeklinde iki grupta ele alınmıştır. Yazarların ülkelerine ilişkin bulgular Şekil 1’de görülmektedir. Şekil 1’de de görüldüğü üzere, incelenen 204 çalışma, dokuz farklı ülkeden araştırmacılar tarafından yürütülmüştür; ancak, çalışmaların neredeyse tamamının ($n = 193$; %94,5) Amerika Birleşik Devletleri’nden (ABD) araştırmacılara ait olduğu bulgusu oldukça göze çarpmaktadır. Bulgular, ABD’den araştırmacıları ikiser çalışmayla Türkiye ($n = 2$; %1), İsrail ($n = 2$; %1) ve Çin’den ($n = 2$; %1); daha sonraysa birer çalışmayla Avustralya ($n = 1$; %0.5), Belçika ($n = 1$; %0.5), Fransa ($n = 1$; %0.5), Hollanda ($n = 1$; %0.5) ve Singapur’dan ($n = 1$; %0.5) araştırmacıların takip ettiğini göstermektedir.

Elde edilen bu bulgu, ABD’den yazarlara ait çalışma sayısı açısından şaşırtıcı olsa da ortaya çıkan bu durumu iki şekilde açıklamak mümkündür. Bunlardan birincisi, derginin ABD kaynaklı bir dergi olmasıdır. ABD’nin nüfusu, araştırmalara ayırdığı bütçe, üniversite ve üniversitelerde çalışan bilim insanı sayıları düşünüldüğünde, yayımlanan çalışmaların büyük çoğunluğunun ABD’de gerçekleştirilmiş çalışmalar olması şaşırtıcı bir durum değildir (Görgün & Melekoğlu, 2016; Güçlü & Bayrakçı, 2004). İkincisi de yine derginin ABD kaynaklı olması ve uluslararası bir dergi olmamasıdır. Bu durum, iki şekilde böyle bir tablonun ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir. Dergi, uluslararası bir dergi olmadığından, farklı ülkelerdeki yazarlar dergiye makale gönderme konusunda istekli ve cesaretli davranmamış olabilirler ya da derginin editörleri uluslararası makaleleri dergiye kabul etme konusunda isteksiz ve muhafazakâr bir tutum izlemiş olabilirler.

Şekil 1

Yazarların Ülkelerine Göre Dağılımları

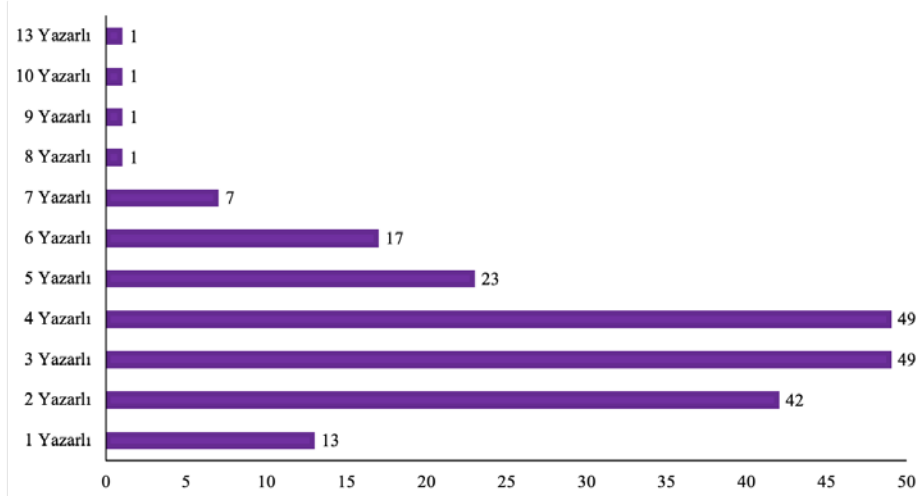

Makale sayısı açısından ABD'yi ikişer çalışmayla Türkiye, İsrail ve Çin; sonrasındaysa birer çalışmayla Fransa, Singapur, Avustralya, Hollanda ve Belçika izlemektedir. The Journal of Special Education dergisinin özel eğitim alanında çok nitelikli bir dergi olduğu ve makale kabul oranının %13.4 olduğu göz önüne alındığında, ABD'yi takip eden ülkelerin başında Türkiye'nin gelmesi göze çarpan bir bulgudur. Bu bulgulara dayalı olarak Türkiye'deki araştırmacıların kaliteli çalışmalar yaptığı, bu çalışmaları uluslararası platformlara taşıdığı ve söz konusu çalışmalarını kaliteli dergilerde yayımladığı söylenebilir. Ayrıca, Türkiye'deki üniversitelerde 2010'da 15 olan Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü sayısı, 2021'de 41'e ulaşmıştır (Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı [ÖSYM], 2022). Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümlerindeki artışa paralel olarak bu bölümlerde çalışan bilim insanlarının sayısının da arttığı düşünüldüğünde, gelecek yıllarda, alandaki bu tür kaliteli dergilerde Türkiye'den daha fazla çalışmanın yayımlanması beklenmektedir.

Çalışmada yazar bilgilerine ilişkin bulguların ikinci kısmı, yazarların sayılarına ilişkin bulgulardır. Çalışmaların yazar sayılarına ilişkin bulgular Şekil 2'de gösterilmektedir. Şekil 2 incelendiğinde; makalelerin çok büyük bir kısmının ($n = 180$; %88); iki ($n = 42$; %21), üç ($n = 49$; %24), dört ($n = 49$; %24), beş ($n = 23$; %11) ve altı ($n = 17$; %8) yazarlı çalışmalar olduğu görülmektedir. Tek yazarlı çalışmalar ($n = 13$; %6) ile daha büyük araştırmacı gruplarıyla ($n > 7$) yapılan çalışmaların ($n = 11$; %5) ise oldukça sınırlı sayıda olduğu, çalışmanın öne çıkan önemli bulgulardandır. Pek çok alan için de geçerli olduğu üzere, özel eğitim alanı da iş birliği içinde ve ekiple çalışılması gereken, pek çok disiplinden araştırmacının ilgi alanına giren bir çalışma alanıdır. Dolayısıyla, araştırmacı sayısına ilişkin elde edilen bu bulgu, beklenen bir yapıdadır. Ancak söz konusu bulgu, Türkiye'deki durumdan oldukça farklıdır. Örneğin, Güner-Yıldız ve diğerleri (2016) tarafından beş Türk dergide yayımlanan özel eğitim alanındaki makalelerin incelendiği bir çalışmada, makalelerin %59'unun tek yazarlı, %34'ünün iki yazarlı ve %7'sinin üç ve daha çok yazarlı olduğu bulunmuştur. ABD'de çok yazarlı makaleler fazlayken, Türkiye'de tek yazarlı makalelerin sayısının ciddi oranda fazla olması, Türkiye'deki akademik yükselme ölçütleriyle açıklanabilir. Örneğin, Üniversiteler Arası Kurul'un doçentlik unvanı almak için belli bir dönem aralığında, Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Alanında SSCI indekslerinde taranan dergilerde yayımlanmış tek yazarlı makale şartı ya da bazı üniversitelerin doçentlik ya da profesörlük atamalarında başlıca eser olarak tek yazarlı makale şartları bu ölçütler için örnek olabilir.

Şekil 2

Çalışmaların Yazar Sayısına Göre Dağılımları

3.2 Katılımcıların Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çalışmada katılımcıların özelliklerine ilişkin bulgular; (a) özel gereksinimi olan katılımcılara ilişkin bulgular ve (b) özel gereksinimi olmayan katılımcılara ilişkin bulgular şeklinde iki grupta ele alınmıştır. Özel gereksinimi olan katılımcıların tanılarına ilişkin bulgular Şekil 3'te, yaşlarına ilişkin bulgular Şekil 4'te yer almaktadır. Derleme kapsamına alınan tüm çalışmalar incelendiğinde, 204 çalışmanın 162'sinde katılımcıların özel gereksinimi olan bireyler olduğu görülmektedir. Şekil 3'te de yer verildiği gibi, dergide son 10 yıl içerisinde yayımlanan çalışmaların %25'inin ($n = 41$) katılımcıları otizm spektrum bozukluğu olan, %20'sinin ($n = 33$) katılımcıları zihinsel yetersizliği olan ve %15'inin katılımcıları ($n = 25$) öğrenme güçlüğü olan bireylerdir. Bu bireyleri ise %7 ($n = 12$) ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan, %6 ($n = 10$) ile çoklu yetersizliği olan ve %5,5 ($n = 9$) ile görme yetersizliği olan ve %5 ($n = 8$) ile duyu ve davranış bozukluğu olan bireyler izlemektedir. Dergide son 10 yıl içerisinde, işitme yetersizliği olan ($n = 5$), dil ve konuşma bozukluğu olan ($n = 3$), fiziksel yetersizliği olan ($n = 3$), diğer sağlık sorunları olan ($n = 3$) ve risk grubunda olan ($n = 2$) bireylerle yürütülen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Çalışmaların %5'indeyse ($n = 8$) tipik gelişim gösteren ve özel gereksinimi olan bireylerin aynı anda katılımcı olarak yer aldıkları dikkat çekmektedir.

Şekil 3'te de görüldüğü gibi, incelenen çalışmalardaki en yaygın katılımcı grubu, otizm spektrum bozukluğu, zihinsel yetersizliği ve öğrenme güçlüğü olan bireylerdir. Ortaya çıkan bu dağılımı, özel gereksinim gruplarının genel popülasyon içindeki yaygınlıklarıyla açıklamak mümkündür. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization [WHO]) verilerine göre, çocuklar da dahil olmak üzere dünya genelinde 1.3 milyar insanın yetersizlik (engelli) tanısı olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayılar, dünya nüfusunun yaklaşık %16'sının ve yine yaklaşık altı kişiden birinin önemli/ciddi düzeyde bir yetersizliğe sahip olduğunu göstermektedir (WHO, 2022). ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (Centers for Disease Control and Prevention [CDC], 2023) verilerine göre 8 yaşındaki her 1000 çocuktan 27.6'sı otizm spektrum bozukluğu tanısı almaktadır. Yaygınlıkla ilgili daha eski bir araştırmanın bulguları da ABD'de yaşayan 8 yaşındaki her 1000 çocuktan; 13'ünün zihinsel yetersizlik, 3,5'inin serebral palsi, 1,4'ünün işitme yetersizliği ve 1,3'ünün ise görme yetersizliği tanısı aldığını ortaya koymaktadır (Van Naarden Braun vd., 2015). Öğrenme güçlüğü olan çocukların yetersizlik tanısı alan çocuklar arasındaki yaygınlığı da oldukça fazladır. Örneğin, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında ABD'de Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimini Geliştirme Yasası (Individuals with Disabilities Education Improvement Act [IDEA]) kapsamında özel eğitim hizmeti alan 3-21 yaş arası çocukların sayısı 7.2 milyon ve tüm devlet okulundaki çocukların yaklaşık %15'i kadardır. Özel eğitim hizmeti alan çocuklar arasında en yaygın özel gereksinim kategorisi ise %33'lük dilimle öğrenme güçlüğüdür (National Center for Education Statistics [NCES], 2022). Daha önce de vurgulandığı gibi, incelenen çalışmalardaki katılımcı tanıları, özel gereksinim gruplarının genel popülasyon içindeki yaygınlıklarıyla benzerlik göstermektedir. Buna karşın dil ve konuşma bozukluğu olan çocukların genel popülasyon içindeki yaygınlıkları ile çalışmalarda yer alma oranları önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Alanyazın incelendiğinde Yanık ve arkadaşlarının (2023) çalışmasında da mevcut çalışmanın bulgularıyla uyumlu bir şekilde, otizm spektrum bozukluğu ve zihinsel yetersizliği olan bireylerin araştırmalarda daha fazla yer aldığı görülmüştür. Benzer şekilde yapılan bir başka çalışmada da otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin araştırmalara daha sık katıldığı belirlenmiştir (Clarke & Dunlap, 2008).

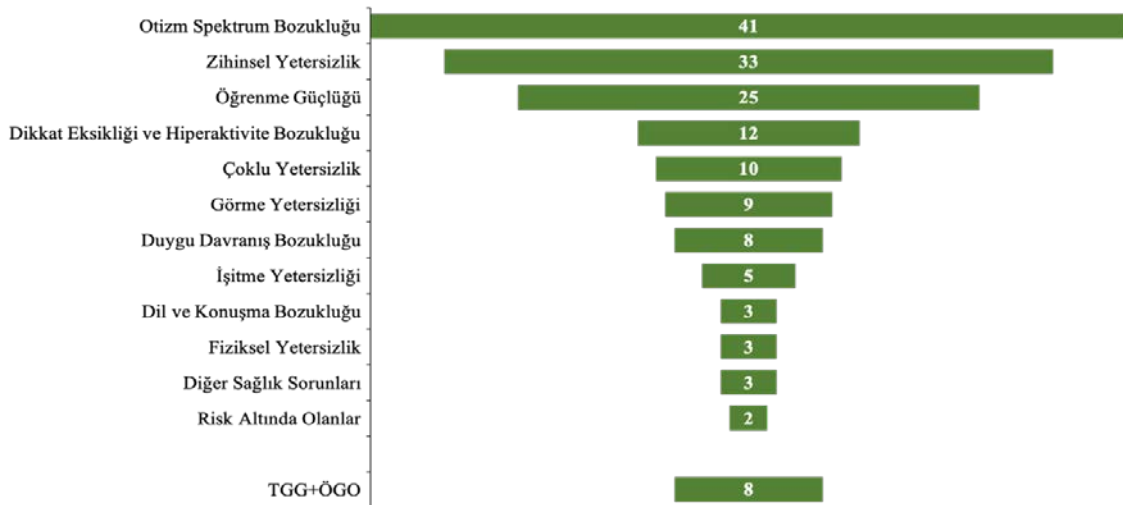
Bu bulgular arasında dikkat çeken diğer bir durum ise, katılımcıların tümünün ya yetersizlik tanısı almış olmaları ya da yetersizlik tanısı açısından risk grubunda olmalarıdır. Son 10 yıl içinde dergide yayımlanan çalışmalarda özel ya da üstün yetenekli olarak tanılanmış katılımcılara rastlanmamıştır. Hem Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın Yasası'nda (No Child Left Behind Act [NCLB], 2001) hem de Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimini Geliştirme Yasası'nda (IDEA, 2004) özel eğitim hizmeti alacak bir özel gereksinim grubu olarak özel ya da üstün yetenekli çocuklar da yer almaktadır. Ancak bu yasaların sıklıkla yetersizliği olan çocuklara odaklandığı (Beisser, 2008), özel ya da üstün yetenekli çocuklara yeterince önem vermediği, hatta

bu çocukları geride bıraktığına dair çeşitli eleştiriler de bulunmaktadır (Kaplan, 2004). Hatta, Engelli Bireyler Eğitimi Geliştirme Yasası'nın (IDEA, 2004) çoğunlukla yetersizliği olan çocuklara odaklandığı da bilinmektedir. Ayrıca, bazı çalışmalarda, ABD'deki özel ya da üstün yetenekli çocukların giderek daha az özel eğitim hizmeti aldıkları da öne sürülmektedir (Beisser, 2008). Türkiye'de yürürlükte olan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018) ise özel gereksinimi olan birey, "Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey" olarak tanımlanmakta ve "özel yetenekli birey" terimiyle, özel ya da üstün yetenekli çocuklar da bu tanım kapsamında ele alınmaktadır. Bu bilgiler ışığında, odağı özel eğitim olan The Journal of Special Education dergisinde son 10 yılda yayımlanan çalışmalarda katılımcı olarak özel ya da üstün yetenekli çocukların olmaması şaşırtıcı bir bulgu gibi görünmektedir.

Şekil 4'te, özel gereksinimi olan katılımcıların yaşlarına ilişkin bulgular gösterilmektedir. Çalışmada özel gereksinimi olan katılımcıların yaşları dört temel grup altında kodlanmıştır. Buna göre yaş gruplamaları; okul öncesi dönemi (3-6 yaş), okul çağı dönemi (7-11 yaş), ergenlik dönemi (12-18 yaş) ve yetişkinlik dönemi (18 yaş üstü) olacak şekilde, gelişim dönemleri dikkate alınarak yapılmıştır. Dergide yayımlanan betimsel, bağıntısal, grup deneysel ya da nitel araştırmalarda katılımcıların yaşları genellikle ortalama ve ranj olarak rapor edildiğinden, katılımcıların yaşları belirlenirken tüm araştırmalar dikkate alınamamıştır. Bu kapsamda çoğunlukla, yaşı doğrudan ve tek tek rapor edilen ve tek-denekli deneysel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülen çalışmalar dikkate alınmıştır. Bu değerlendirme yapılırken, toplamda 72 katılımcı analize dahil edilmiştir.

Şekil 3

Özel Gereksinimi Olan Katılımcıların Tanılarına Göre Dağılımları^{3,4*}*

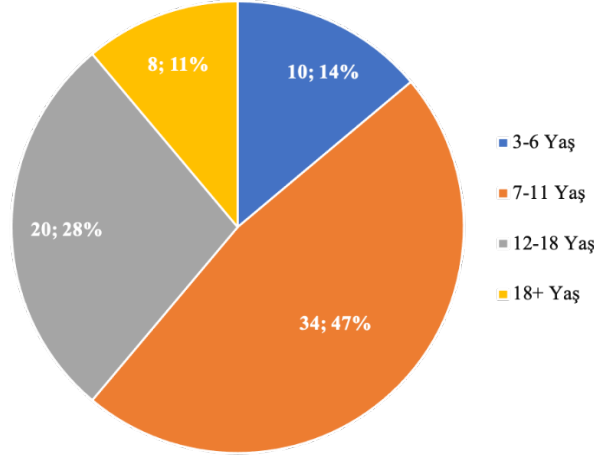

³TGG: Tipik gelişim gösteren

⁴ ÖGO: Özel gereksinimi olan

Şekil 4

Özel Gereksinimi Olan Katılımcıların Yaş Aralıklarına Göre Dağılımları (n = 72)

Şekil 4'te de görüldüğü üzere, çalışmaların dörtte üçü (n = 54; %75), ilkökul ve ortaokul dönemini kapsayan 7-18 yaş arasındaki katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Okul öncesi dönem ile yetişkinlik döneminde yürütülen çalışmalar sınırlıdır ve bu bulgu, oldukça beklendiktir. Pek çok çocuk, erken çocukluk dönemi olarak adlandırılan 0-3 yaş arasındaki dönemde, ya henüz fark edilmemiş ve özel gereksinim tanısı almamış olmakta ya da bu farklılığın belirlenmesine yönelik çeşitli değerlendirmelerin yapıldığı bir dönemi yaşamaktadırlar. Down sendromu, mikrosefali ya da serebral palsi gibi doğuştan tanılanan yetersizlik grupları olması durumunda da ya bu yaş grubundaki çocukların eğitimi evde devam ettiği için kurumlarda bu çocuklara ulaşamamakta ya da çocuklar çok küçük oldukları ve beslenme, temizlik ve uyku gibi birincil gereksinimlerinin anında giderilmesi gerekliliği nedeniyle araştırmalara katılamamaktadırlar. Dolayısıyla, 0-3 yaş arasındaki çocuklarla yapılmış çalışmalara rastlanmamış olması, 3-6 yaş arasındaki çocuklarla yapılan çalışmaların ise sınırlı sayıda olması beklendik bir durum gibi görünmektedir. Alanyazında yapılan çalışmalarda incelendiğinde Yanık ve diğerlerinin (2023) çalışmasında da en fazla ilkökul çağı çocuklarını kapsayan 7-12 yaş arasındaki çocuklarla çalışıldığı, sonrasında 0-6, 13-18 ve 18 yaş ve üzeri katılımcılarla çalışıldığı görülmüştür. Diğer bir çalışmada da benzer bir şekilde en fazla katılımcının ortaokul kademesinden olduğu, onu sırasıyla ilkökul ve okulöncesi kademesindeki katılımcıların takip ettiği belirlenmiştir (Sinclair vd., 2018).

İncelenen derginin hem adı hem de odağı özel eğitimidir. Pek çok ülkede, özel eğitim hizmetlerinin sunulduğu en üst yaş 18-22 arasında değişmektedir. Özel gereksinimi olan 18-22 yaştan büyük kişilerden çok az bir kısmı lise sonrasında eğitime devam etmekte ve bir üniversiteden mezun olabilmektedir. Örneğin ABD'de tipik gelişen bireylerin %23'ü bir üniversiteden mezun olabilirken, özel gereksinimi olan bireylerin yalnızca %12'si bir üniversiteden mezun olmaktadır (Dowrick vd., 2005). Bu oranlar da lise sonrası eğitime devam eden bireylere erişme ve araştırma yapma olasılığını azaltmaktadır. Lise sonrasındaki ilk sekiz yıl içinde bir işte tam zamanlı olarak çalışan özel gereksinimi olan bireylerin oranı ise %67'dir ve bu bireylere erişmek ve araştırma yürütmek de oldukça güçtür. Özel gereksinimi olan bireylerin tanısı zihin yetersizliği ya da otizm spektrum bozukluğu olduğunda hem okullaşma hem de istihdam açısından söz konusu bu oranlar daha da azalmaktadır (Newman vd., 2011). Durum böyle olunca da yetişkinlerle yapılan araştırmalar neredeyse yok denecek kadar azdır.

Çalışmada katılımcıların özelliklerine ilişkin bulgulardan ikincisi, özel gereksinimi olmayan katılımcılara ilişkin bulgulardır. Özel gereksinimi olmayan katılımcılara ilişkin bulgular Şekil 5'te, gösterilmektedir. Toplamda 73 çalışmanın özel gereksinimi olmayan katılımcılarla yürütüldüğü görülmektedir. İncelenen çalışmaların büyük çoğunluğunun katılımcılarını

öğretmenler ($n = 33$; %45) ve ebeveynler ($n = 20$; %28) oluşturmaktadır. Öğretmenler ve ebeveynleri sırasıyla okul yöneticileri ($n = 12$; %17), yardımcı personeller ($n = 6$; %8), dil ve konuşma terapistleri ($n = 1$; %0,5) ile bakıcılar ($n = 1$; %0,5) takip etmektedir. Yanık ve diğerlerinin (2023) çalışması özel gereksinimi olmayan katılımcılar özelinde incelendiğinde, özel gereksinimi olmayan katılımcıların büyük çoğunluğunun mevcut araştırmayla paralel bir şekilde sırasıyla öğretmen ve aile bireylerinden oluştuğu görülmektedir. Özel gereksinimi olan katılımcıların yer aldığı çalışmalar (162) ile özel gereksinimi olmayan katılımcıların yer aldığı çalışmalar birleştirildiğinde, çalışma sayısı toplamı, toplam çalışma sayısını (204) aşmaktadır. Bunun sebebi, özel gereksinimi olan katılımcıların yer aldığı çalışmalarda, aynı anda birden fazla katılımcı grubunun çalışmada yer almasıdır (ör., öğretmenler ve okul yöneticileri).

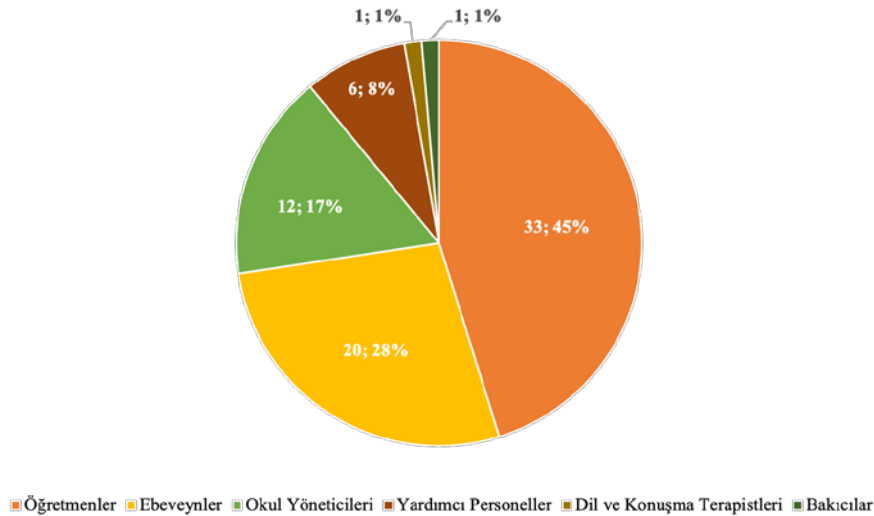
Eğitim söz konusu olunca, öğrencilerden sonra akla ilk gelen katılımcılar öğretmenler ve okul personelidir. Derginin özel eğitim dergisi olduğu dikkate alındığında, katılımcıların %71'inin öğretmenler, okul yöneticileri, yardımcı personel ile dil ve konuşma terapistleri gibi eğitim personeli olması beklendik bir durumdur. Eğitim personeli ise çocukların gerek birincil gereksinimlerinin karşılanmasında gerekse eğitimlerinde önemli rol oynayan ebeveynler ve bakıcılar (%29) takip etmektedir. Ayrıca, Şekil 3'te de görüldüğü üzere, sekiz çalışmada özel gereksinimi olan bireylerin yanı sıra, tipik gelişim gösteren bireyler de katılımcı olarak yer almıştır. Katılımcı açısından dikkat çeken bir bulgu, özel gereksinimi olan bireyler için önemli paydaşlardan olan sağlık personeli (ör. doktor, hemşire, diyetisyen) ve rehabilitasyon personeliyle (ör. fizyoterapist, ergoterapist, psikoterapist), bu bireylere yönelik diğer hizmetlerin sunulmasında rolü olan hak savunucuları (ör. avukat, sosyolog) ve politika yapımcıların (ör. bürokratlar, yerel yönetim yetkilileri) katılımcı grubu içerisinde yer almamış olmasıdır.

3.3 Araştırma Yöntem ve Desenlerine İlişkin Bulgular

The Journal of Special Education dergisinde son 10 yıl içerisinde yayımlanan çalışmaların; araştırma yöntem ve desenleri de değerlendirilmiştir. Çalışmalar öncelikle, araştırma yöntemlerine göre; (a) nicel araştırmalar, (b) nitel araştırmalar, (c) derlemeler ve (d) karma araştırmalar şeklinde sınıflandırılmış ve Şekil 6'da görsel olarak ortaya konmuştur. Yönteme göre sınıflamanın ardından, her bir araştırma yöntemi de kendi içinde kullanılan desene göre ayrıca yeniden sınıflandırılmış ve grafikler üzerinde görselleştirilmiştir.

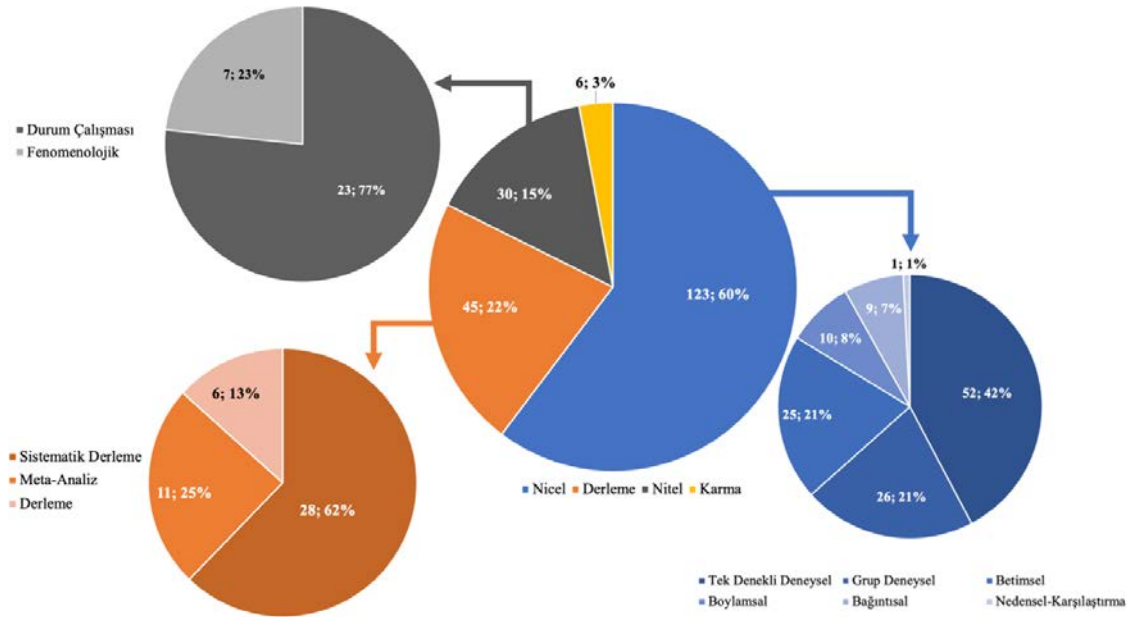
Şekil 5

Özel gereksinimi olmayan katılımcıların dağılımları ($n = 73$)

Şekil 6

Çalışmaların Araştırma Yöntem ve Desenlerine Göre Dağılımları

Kullanılan araştırma yöntemleri açısından incelendiğinde; çalışmaların yarısından fazlasında nicel araştırma yöntemi kullanıldığı ($n = 123$; %60) görülmektedir. Nicel araştırmaları %22'lik ($n = 45$) bir oranla derlemeler ve %15'lik ($n = 30$) oranla nitel araştırmalar izlemektedir. En az kullanılan araştırma yöntemi karma araştırmalardır ($n = 6$; %4). Nicel araştırmalarda, çalışmaya başlamadan önce hipotezler ve araştırma soruları önceden bellidir. Öne sürülen hipotezler test edilebilir olduğu, gözlenebilir ve ölçülebilir veriler toplandığı, büyük ölçüde nesnel bulgulara erişildiği ve büyük bir katılımcı grubundan veri toplanıp, elde edilen bulgular evrene daha kolay genellenebildiği için (Mills ve Gay, 2019) pek çok araştırmacı tarafından nicel araştırmalar tercih edilmiş olabilir. Nicel araştırma yöntemleri ayrı şekilde ele alındığında da %42'si ($n = 52$) tek-denekli deneysel, %21'i ($n = 26$) grup deneysel olmak üzere çalışmaların %63'ünde deneysel desenlerin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Önceki araştırmalar da mevcut çalışmanın bulgularıyla benzer bir şekilde özel eğitim alanında yapılan nicel çalışmaların çoğunluğunda tek denekli deneysel desenlerin kullanıldığını göstermektedir (Güner-Yıldız vd., 2016; Sakallı-Demirok vd., 2015; Sanetti vd., 2012).

Özel gereksinimi olan bireylere etkili ve kaliteli eğitim sunma gerekliliği ve çabası, deneysel araştırmaları da beraberinde getirmektedir. Araştırmacılar, yeni geliştirilen ya da revize edilen bir müfredatın, uygulamanın ya da öğretim yöntem ve tekniğinin eğitim ortamlarında kullanımını yaygınlaştırmadan önce etkili olup olmadığını incelemekte (Yılmaz-Yenioğlu & Melekoğlu, 2021), birbirine benzer olanların etkilerini karşılaştırmakta ve bulgulara dayalı olarak etkili olanların eğitim ortamlarında kullanımını önermektedirler. Bu etkiyi ortaya koymak amacıyla da araştırmacılar deneysel desenleri kullanmaktadırlar. Teması ve adı özel eğitim olan bir dergide de bu durum beklendik bir bulgudur. Deneysel araştırmaların kullanımı açısından öne çıkan temel bulgu, deneysel araştırmalar kendi içinde değerlendirildiğinde, çalışmaların üçte ikisinde tek-denekli deneysel araştırma desenlerinin kullanılmış olmasıdır. Özel gereksinimi olan bireylerle yürütülecek grup deneysel araştırmalarda çeşitli özellikler bakımından birbirine benzeyen çok sayıda katılımcıya erişip deney ve kontrol grubu oluşturmak zordur. Ayrıca grup deneysel araştırmalarda grup ortalamaları dikkate alındığı için katılımcıların bireysel performansları ve ilerlemeleri görülmemektedir (Mills & Gay, 2019; Şahin, 2022). Bu nedenle de özel gereksinimi olan bireylerle yürütülen deneysel çalışmalarda çok büyük oranda tek-denekli

deneysel araştırmalar tercih edilmekte (Tekin-İftar, 2017), bu tercihlerle doğru orantılı olarak da özel eğitim alanında yayın yapan dergilerdeki tek-denekli deneysel araştırmaların oranı artmaktadır.

Araştırma yöntemleri açısından incelendiğinde, ikinci sırada 45 (%22) alışmayla derlemeler gelmektedir. Derleme, ilgili konuda yoğun çalışmaları bulunan deneyimli yazarlarca yapılan bir durum değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Büyükafşar, 2017). Anlatı derlemeleri, odaklanmış derlemeler, hızlı derlemeler ve sistematik derlemeler şeklinde farklı derleme türleri vardır (Dickson vd., 2017). Bazı kaynaklarda da derlemeler en temel şekliyle, sistematik derlemeler ve sistematik olmayan derlemeler şeklinde sınıflandırılmaktadır (Yılmaz, 2021). Meta-analizler de süreci yürütme açısından sistematik derlemeler ile aynı basamakları izledikleri için derlemeler sınıflamasında yer almaktadır ve bu çalışmada da meta-analizler derlemeler kapsamında ele alınmıştır.

İncelenen makalelerin 28'i (%62) sistematik derleme, 11'i meta-analiz (%25) ve altısı (%13) sistematik olmayan derleme türünde yazılmıştır. Sistematik derleme, belli bir konuda bilgi vermek ve belli araştırma sorularına ilişkin kanıt elde etmek, ayrıca elde edilen bu kanıtları değerlendirmek ve sentezlemek için tasarlanmış bir literatür taramasıdır. Sistematik derleme, benzer ya da aynı amaca yönelik yapılan çalışmaların bulgularını sentezlemek için kullanılan altın bir standarttır (Dickson vd., 2017). Meta-analiz de birbirinden farklı yerlerde, farklı katılımcı gruplarıyla yapılan ve aynı amaca hizmet eden araştırmaların bulgularının bir araya getirilip ortaya çıkan sonuçların sayısal olarak tablo ve grafiklerle okuyucuya aktarıldığı bir araştırma yöntemidir (Karaçam, 2013). Meta-analiz, benzer araştırma bulgularını bir araya getirip nicel analizler yoluyla ortaya koymasını yönüyle, sistematik derlemelerden farklılaşır (Crocetti, 2016; Paul & Barari, 2022). Özel gereksinimi olan bireylerin heterojen özelliklere sahip olduğu düşünöldüğünde (Gönöldaş & Gümöşkaya, 2022), meta-analizler aynı tür çalışmaları bir araya getirerek ortak bir göröş ortaya koymaya çalışmaktadır. Sistematik derleme, meta-analiz ve sistematik olmayan derleme türündeki çalışmaların yüzdeler açısından, nicel araştırmalardan hemen sonra gelmesi dikkat çekici bir bulgudur. Çalışmanın bu bulgusu alanyazındaki çalışmaların bulgularıyla çelişmektedir. Önceki alışmalar incelendiğinde, özel eğitim alanında nicel araştırma yöntemiyle desenlenen çalışmaların ardından en fazla nitel araştırma yöntemiyle desenlenen çalışmaların geldiği görölmektedir (Güner-Yıldız vd., 2016; Sakallı Demirok vd., 2015; Ahram vd., 2021). Son 10 yıllık süre içerisinde derleme makalelerinde bu kadar hızlı bir artış olmasının iki nedeni olduğu varsayılabilir. Bunlardan birincisi, özel eğitim alanının yeterince araştırma birikiminin olduğu bir alan olması ve yapılacak olası sistematik derlemeler ya da meta-analizlerle alanyazındaki boşluğun ortaya konup bu boşluğu gidermek için yeni araştırmalar tasarlama gereği duyulmasıdır (Paul & Barari, 2022). İkinci varsayım ise, 2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkararak tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını nedeniyle, uygulama ortamlarında araştırma yapmanın mümkün olmaması ve bu süreçte araştırmacıların sistematik derleme ve meta-analizlere yönelmesidir. Bu varsayımı destekleyen en önemli bulgu da dergideki derleme ve meta-analiz türündeki makalelerin çoğunlukla 2020, 2021 ve 2022 yıllarında yayımlanmasıdır.

Nitel araştırma yöntemleri ise %15'lik bir dilimle The Journal of Special Education dergisinde son 10 yıl içerisinde yayımlanan makalelerde kullanılan yöntemler arasında üçüncü sıradadır. Nitel araştırma yöntemleri arasında, fenomenolojik desen ile karşılaştırıldığında ($n = 7$; %23), durum çalışması deseninin oranı ($n = 23$; %77) arpıcı şekilde fazladır. Durum alışması deseniyle yürütölen araştırmalar, fenomenolojik desenle yürütölen araştırmaların tam olarak üç katı kadardır. Farklı yetersizlik grubundaki bireylerin ve bu gruptaki her bir üyenin kendine özel bir yaşam öyküsü vardır (Aktaş vd., 2020). Durum alışması deseni, özel gereksinimi olan bireylerle çalışan uzmanların ve özel gereksinimi olan bireylerin ya da ailelerinin yaşadıkları olaylara ve durumlara farklı yerlerden bakma ve bu olayları ya da durumları derinlemesine inceleme olanağı sağlar (Creswell, 2018). Fenomenolojik desen ise bir olay, kavram ya da fenomen ile ilgili olarak araştırmaya katılan herkesin ortak deneyimlerinin altında yatan esas

mantığı ortaya çıkarmayı hedefler ve var olan durumun anlaşılmasına hizmet eder (Yıldırım & Şimşek, 2021). Birbirlerinden çok farklı özellikler gösteren ve farklı yaşam öykülerine sahip özel gereksinimi olan bireyler söz konusu olduğunda, olayları daha derinlemesine inceleme ve anlama fırsatı sunması nedeniyle araştırmalarda fenomenolojik desen yerine durum çalışması deseni tercih edildiği düşünülmektedir. Yanık ve diğerlerinin (2023) çalışmasında da benzer bulguların olduğu göze çarpmaktadır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmaların sırasıyla durum çalışması deseni, fenomenolojik desen ya da eylem araştırması desenleriyle tasarlandığı görülmektedir. Mevcut çalışmada eylem araştırması deseniyle tasarlanan bir çalışmaya rastlanmamış olsa da durum çalışması deseni ile fenomenolojik desenin sıklıkla tercih edildiği görülmüştür.

Araştırma yöntemleri sıralamasında en son sırayı ise %3'lük bir oranla karma yöntemler araştırmalarının aldığı gözlenmektedir. Araştırmanın bu bulgusu Doğan ve diğerlerinin (2022) çalışmasının bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmacılar 2010 ile 2020 arasında Türkiye'deki Özel Eğitim Anabilim Dallarında karma yöntemler kullanılarak gerçekleştirilen lisansüstü tezleri inceledikleri çalışmalarında 10 yıl içerisinde sadece 26 lisansüstü tezte bu yöntemin kullanıldığını belirtmişlerdir. Karma yöntemler araştırmaları, bir çalışmada nitel ve nicel verilerin toplanmasını, analiz edilmesini ve niyetli olarak bütünleştirilmesi içeren araştırma yöntemleridir. Karma araştırmalar başta Türkiye olmak üzere son yıllarda tüm dünyada da giderek artan bir ilgi görmektedir (Toraman, 2021). Bu yöntemle tasarlanan araştırmalarda veri toplama ve analiz şekilleri çeşitlendirildiği için (Creswell, 2017) özel gereksinimi olan bireylerle ilgili daha fazla bilgi elde edilebilir. The Journal of Special Education dergisinde de son 10 yıl içerisinde yayımlanan makalelerde diğer araştırma yöntemlerine kıyasla karma yöntemler araştırmalarının sınırlı oranda kullanılmasını, yöntemin tarihsel geçmişinin nispeten daha kısa olması, araştırmacıların yöntemle ilişkin yeterliklerinin sınırlı olması, yöntemin daha fazla zaman ve kaynak gerektirmesi gibi nedenlerle açıklamak mümkündür (Creswell ve Plano-Clark, 2018). Ancak gelecekte bu yöntemle tasarlanan araştırma sayılarının giderek artması beklenmektedir.

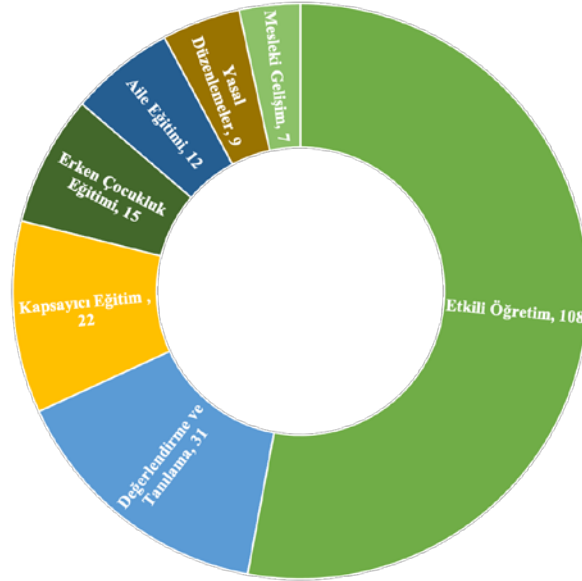
3.4 Çalışılan Konu Alanlarına İlişkin Bulgular

Bu derlemede ele alınan son bulgu, çalışılan konu alanlarına ilişkin bulgulardır. Çalışılan konu alanlarını belirlemek amacıyla öncelikle çalışmaların her birinin özeti ya da tam metni tek tek okunmuş ve çalışmaların konularına yönelik içerik analizi yapılmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda konu alanlarına ilişkin bulgular; (a) etkili öğretim, (b) değerlendirme ve tanılama, (c) kapsayıcı eğitim, (d) erken çocukluk eğitimi, (e) aile eğitimi, (f) yasal düzenlemeler ve (g) mesleki gelişim şeklinde yedi başlık altında sınıflandırılmış ve Şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 7'de de görüldüğü gibi, The Journal of Special Education dergisinde son 10 yıl içerisinde yayımlanan çalışmalarda en fazla ele alınan konu, özel gereksinimi olan bireylere farklı beceri ve davranışların öğretimi ve öğretim yaparken kullanılan uygulamaların/yöntemlerin etkililiğidir ($n = 108$). Etkili öğretim konusunu sırasıyla değerlendirme ve tanılama ($n = 33$) ile kapsayıcı eğitim uygulamaları ($n = 22$) konuları izlemektedir. En az sayıdaki çalışmalar ise erken çocukluk eğitimi ($n = 15$), aile eğitimi ($n = 12$), yasal düzenlemeler ($n = 9$) ve mesleki gelişim ($n = 7$) konularıdır. Özel eğitim hizmetlerinin temel amacı, özel gereksinimi olan bireylerin yaşamlarını bağımsız bir şekilde yürütebilmeleri için onlara gerekli olan akademik, sosyal ve toplumsal becerilerin öğretimidir (MEB, 2020). Bu amaç göz önüne alındığında, özel gereksinimi olan bireylere akademik, sosyal ve toplumsal becerilerin öğretiminin hedeflendiği çalışmaların diğer konu alanlarına göre daha fazla çalışılmış olması şaşırtıcı bir durum değildir. Araştırmanın bu bulgusu alanyazındaki birçok çalışmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir. Örneğin, Tiryakioğlu'nun (2014), çalışması incelendiğinde öğrencilerin katıldığı araştırmaların konu alanlarının çoğunlukla yöntem ve programların etkililiğiyle ilgili çalışmalar üzerine odaklandığı belirlenmiştir. Sinclair ve diğerlerinin (2018) yaptığı benzer bir çalışmada da incelenen makalelerin %46,3'ünün öğretim alanında yapıldığı ve mevcut çalışmayla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Şekil 7

Çalışmaların Konu Alanlarına Göre Dağılımları

Arada ciddi bir fark olsa da incelenen konu alanları arasında ikinci sırada, 31 çalışmayla değerlendirme ve tanılama konusu gelmektedir. Özel gereksinimi olan bireylerin eğitimlerinin başlangıç noktasının değerlendirme ve tanılama süreci olduğu düşünüldüğünde, bu tablo da olağan bir durum olarak değerlendirilebilir. Byrd ve Alexander (2020) özel gereksinimli öğrencilerle etkili bir şekilde çalışabilmeleri için öğretmenler arasında hangi bilgi ve beceriler geliştirilmeli sorusundan hareketle yaptıkları araştırmalarında, öğretmenlerin en fazla değerlendirme ve değerlendirme sonucuna göre uygun beceri ya da davranışların öğretiminde desteğe gereksinim duyduklarını görmüşlerdir. Araştırmaların, sahada çalışan uzmanların gereksinim duyduğu alanda yoğunlaştığı düşünüldüğünde, The Journal of Special Education dergisinde en fazla ele alınan konu, özel gereksinimi olan bireylere farklı beceri ve davranışların öğretimi ve öğretim yaparken kullanılan uygulamaların/yöntemlerin etkililiği, daha sonra ise değerlendirme ve tanılama olması şaşırtıcı bir durum değildir. Özel eğitimin temel çalışma konuları arasında yer alan; kapsayıcı eğitim, erken çocukluk eğitimi ve aile eğitimi konuları da benzer oranlarda çalışılan konular olmuştur. Yasal düzenlemeler ve mesleki gelişim konu alanlarındaki çalışmalar ise oldukça sınırlıdır.

Sakallı Demirok ve arkadaşlarının (2015) çalışmalarında da benzer şekilde özel eğitim hakkındaki yasal politikalar ve özel gereksinimli bireylerin hakları en az çalışılan konular arasında yer almıştır. Özel gereksinimli bireylerin haklarını korumak ve bu bireylerin gereksinim duyduğu hizmetlere erişmesi için yasal mevzuatı geliştirmek için bu konu alanında da gerekli çalışmalar yapılması önemle gerekmektedir. Konu alanlarına ilişkin içerik analizinden sonra, çalışmalara daha bütüncül bir açıdan bakmak amacıyla bir sözcük bulutu hazırlanmıştır. Çalışmaların başlığını ve anahtar sözcüklerini kapsayan bu sözcük bulutu Şekil 8'de görülmektedir. Söz konusu sözcük bulutu, çalışmaların konu alanlarına ilişkin bulguların yanı sıra, analizde ele alınan diğer tüm değişkenlere ilişkin de bir çerçeve sunmuştur.

Şekil 8'deki sözcük bulutu, The Journal of Special Education dergisinde son 10 yılda yayımlanan çalışmaların katılımcıları, araştırma yöntemleri ve özellikle konuları hakkında oldukça net bir fikir vermektedir. Sözcük bulutunda yer alan sözcüklerin büyüklüğü ile bu sözcüklerin başlıklarda ya da anahtar sözcüklerde yer alma sıklığı arasında doğru bir orantı bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle, sözcüklerin yazı boyutu ne kadar büyükse, bu sözcüklerin

metinde yer alma sıklığı da o kadar fazladır. Buna göre, öne çıkan en önemli sözcük, derginin adıyla doğrudan ilişkili olan “özel eğitim-special education” sözcüğüdür. Sözcük bulutu, katılımcıların yetersizlik tanıları açısından incelendiğinde, göze çarpan sözcükler “otizm spektrum bozukluğu-autism spectrum disorder, zihinsel yetersizlik-intellectual disability ve gelişimsel yetersizlik-developmental disability” sözcükleridir ve bu bulgu, katılımcıların tanılarına ilişkin bulguyla da benzerlik göstermektedir. Katılımcıların yaşıyla ilgili bulguyu destekler nitelikte, sözcük bulutunda da okul çağı çocuklarına vurgu yapan, “okul-school ve öğrenci-students” sözcükleri belirgindir.

Özel gereksinimi olan katılımcılar dışında sözcük bulutunda karşılaştığımız katılımcı grupları “öğretmenler-teachers ve ebeveynlerdir-parents.” Araştırma yöntemleri bakımından sözcük bulutunda belirginleşen sözcükler “araştırma-research ile meta-analiz-meta-analysis” sözcükleridir. Konu teması altında göze çarpan konuların başında etkili öğretimi işaret eden “müdahale-intervention, öğretim-instruction ve öğrenme-learning” sözcükleri başta olmak üzere hangi alanlarda öğretim yapıldığını ifade eden “akademik-academic, okuma-reading, yazma-writing, matematik-mathematics” sözcükleri gözlenmektedir. Sınırlı sayıda olsa da öğretim yöntem ve stratejilerini gösteren “video-video, model olma-modeling, görsel-visual, davranışsal müdahaleler-behavioral interventions” ile “kanıta-dayalı uygulamalar-evidence-based interventions” sözcükleri de bulunmaktadır. Etkili öğretimi izleyen konular arasındaysa, “değerlendirme-assessment, kapsayıcı eğitim-inclusive education, destek-support ve geçiş-transition” gelmektedir.

Şekil 8

Başlık ve Anahtar Sözcükler Kullanılarak Oluşturulan Sözcük Bulutu

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, The Journal of Special Education dergisinde son 10 yılda yayımlanan çalışmaların yazar sayısı ve ülkeleri, katılımcıların özellikleri, araştırma yöntem ve desenleri ile çalışılan konu alanları gibi çeşitli değişkenler açısından incelenmiş olup özel eğitim araştırmalarındaki güncel eğilimler ortaya konmuştur. Son 10 yıl içerisinde çok çeşitlilik göstermekle birlikte özel eğitim araştırmalarının tamamına yakınının ABD menşeli olduğu görülmektedir. Bu bulgu, derginin makale gönderilen ülke dağılımını ve makalelerin reddedilme gerekçelerini belirlemesi için bir fırsat olabilir. Başka bir ifadeyle, dergide yayımlanan makalelerin çoğu ABD'den yazarlara aitse ve diğer ülkelerden gelen makaleler sıklıkla reddediliyorsa, bu durum dergi yönetimine bu eğilimi anlamak ve gerekirse değiştirmek için bir fırsat sunabilir. Ayrıca derginin, makalelerin reddedilme nedenleri üzerinde düşünme ve yayın politikalarını gözden geçirme şansı olabilir. Bu da derginin daha geniş bir coğrafi çeşitliliği teşvik etmek ya da değerlendirme süreçlerini daha adil hale getirmek için adımlar atma fırsatı anlamına gelebilir. Çoğu çalışmanın katılımcısı, otizm spektrum bozukluğu, zihinsel yetersizliği ve öğrenme güçlüğü olan bireylerdir. Diğer yetersizlik gruplarından bireylerle özellikle hiçbir çalışmada rastlanılmayan özel yetenekli bireylerle yapılacak çalışmaların çeşitlendirilmesi önemli görünmektedir. Diğer yetersizlik gruplarından bireylerle yapılan çalışmalar, farklı gereksinimleri ve deneyimleri anlamak açısından önemli bir katkı sağlayabilir. Ayrıca, özel yetenekli bireylerin de araştırmalara dahil edilmesi, bu grubun öğrenme gereksinimlerinin ve potansiyellerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir. Bu tür bir çeşitlendirme, özel eğitim araştırmalarının genel etki ve uygulanabilirliğini artırabilir, çünkü farklı yetersizlik gruplarından gelen bireyler arasındaki benzerlikler ve farklılıkların anlaşılması, daha etkili ve kapsamlı müdahale stratejilerinin geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

Okul çağındaki çocuklarla yürütülen çalışmalar oldukça fazla olsa da okul öncesi dönemdeki çocuklarla ya da yetişkinlerle yürütülecek çalışmalara daha fazla odaklanılması gerektiği düşünülmektedir. Erken çocukluk döneminin kritik önemde olduğu ve bu dönemdeki müdahalelerin uzun vadeli etkileri olabileceği alanyazında sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, özel eğitim araştırmalarının bu yaş gruplarına yönelik genişletilmesi, daha etkili eğitim politikalarının ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Diğer yandan, yetişkinlerle yapılan araştırmaların önemi de göz ardı edilmemelidir. Özellikle özel gereksinimi olan bireylerin yaşamları boyunca karşılaştıkları zorlukları anlamak ve onlara daha iyi destek ya da rehberlik sağlamak adına önemlidir. Bu nedenle, araştırmaların yalnızca çocuklara değil, aynı zamanda yetişkin bireylere de odaklanması, özel eğitim alanındaki bilgiyi daha kapsamlı hale getirebilir. Öğretmen ve ebeveynlerin yanı sıra, sağlık personeli ya da hak savunucularının katılımcı olarak yer aldığı çalışmaların artması önemlidir ve bu artışın özel gereksinimli bireylere sunulacak hizmetlerin kalitesini de olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Sağlık personelinin katılımı, özellikle tıbbi gereksinimleri olan bireylerin daha iyi anlaşılmasına ve bu ihtiyaçlara uygun hizmetlerin planlanmasına yardımcı olabilir. Hak savunucularının katılımı ise bireylerin haklarına saygı gösterilmesi ve adil hizmetlerin sağlanması konusunda kritik bir rol oynayabilir. Ayrıca, farklı paydaş gruplarının bir araya gelerek çalışmalara katılması, çoklu bakış açılarından faydalanılmasına olanak tanır. Bu da özel eğitim hizmetlerinin daha kapsamlı ve etkili bir şekilde tasarlanmasına, uygulanmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olabilir. Bu nedenle, gelecekteki araştırmalarda, öğretmen ve ebeveynlerin yanı sıra sağlık personeli ve hak savunucularının da aktif olarak dahil edildiği çalışmaların sayısının artırılması, özel eğitim hizmetlerinin kalitesini iyileştirmeye yönelik önemli bir adım olabilir.

İncelenen konuda, araştırmacılara çok daha zengin ve farklı bilgi sağlayan hem nicel hem de nitel yöntemlerin güçlü yanlarını bir araya getiren karma yöntemler araştırmalarının artması da bir gereklilik olarak görülmektedir. Nicel veriler, geniş katılımcı gruplarını temsil edebilirken, nitel veriler bireylerin deneyimlerini derinlemesine anlaşılmasına ve bu deneyimlerin daha iyi değerlendirilmesine yardımcı olabilir. Bu bağlamda gelecekteki özel eğitim araştırmalarında, karma yöntemlerin daha yaygın bir şekilde kullanılması ve bu yöntemlerin avantajlarına

odaklanan çalışmaların artırılması, araştırmacılara daha kapsamlı ve derinlemesine anlayışlar kazandırabilir. Bu, özel eğitim uygulamalarını iyileştirmek ve öğrencilerin öğrenme süreçlerini daha etkili bir şekilde desteklemek için önemli bir adım olabilir.

Bulgular, aile eğitimi, yasal düzenlemeler ve uzmanların mesleki gelişimi konusunda daha fazla sayıda çalışmaya gereksinim olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, özel eğitim alanındaki eksiklikleri ve gelişim alanlarını belirleme açısından önemli bir rehber olarak değerlendirilebilir. Özellikle aile eğitimi, yasal düzenlemeler ve uzmanların mesleki gelişimi konularındaki eksiklikler, özel eğitim uygulamalarının daha etkili ve sürdürülebilir hale getirilmesi için dikkate alınması gereken alanlardır. Aile eğitimi, özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerine daha etkin bir şekilde katkıda bulunabilecek ve aileleri bu süreçte destekleyebilecek bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, ailelere yönelik eğitim programlarının ve kaynaklarının artırılması, bu alandaki boşluğu doldurabilir ve özel eğitim süreçlerini daha etkili hale getirebilir. Aynı zamanda, yasal düzenlemeleri konu alan çalışmaların eksikliği, özel eğitim politikalarının ve uygulamalarının daha tutarlı ve adil bir temele oturtulması gerekliliğini göstermektedir. Ayrıca uzmanların mesleki gelişimi konusundaki gereksinimi ise, özel eğitim alanında çalışan profesyonellerin güncel bilgiye ve en iyi uygulamalara erişimini sağlamak açısından kritiktir. Bu bağlamda, uzmanların sürekli eğitim olanaklarına erişimlerinin artırılması ve mesleki gelişim programlarının desteklenmesi, özel eğitimde kaliteli hizmet sunumunu teşvik edebilir. Sonuç olarak bu bulgular, özel eğitim alanındaki gelişim potansiyelini artırmak ve eksiklikleri gidermek amacıyla gelecekteki araştırmalara ve uygulamalara rehberlik edebilir.

Yapılan bu araştırma, 2013-2022 yılları arasında The Journal of Special Education dergisinde yayımlanan makaleleri çeşitli yönlerden sınıflandırarak açıkladığı ve güncel çalışmalar hakkında bir izlenim oluşturduğu için önemlidir. İncelenen çalışmalar ile okuyucuların özel eğitim alanında güncel çalışılan konular hakkında bilgi düzeylerinin artabileceği ve yeni fikirler verebileceği düşünülmektedir; ancak araştırmanın en önemli sınırlılığı yalnızca bir dergiyi ve bu derginin belli yıllarını kapsamasıdır. Bu nedenle sonraki çalışmalarda, özel eğitim alanındaki diğer nitelikli dergiler de incelenip sonuçları ortaya çıkarılabilir. Türkiye'deki nitelikli dergilerde yayımlanan çalışmalar incelenip Türkiye'deki güncel eğilimler belirlenebilir ya da Türkiye'deki eğilimlerle dünyadaki eğilimler karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahram, R., Kramarczuk Voulgarides, C., & Cruz, R. A. (2021). Understanding disability: High-Quality evidence in research on special education disproportionality. *Review of Research in Education*, 45(1), 311–345. <https://doi.org/10.3102/0091732X20985069>
- Aktaş, B., Kot, M., & Yıkılmış, A. (2020). Özel Eğitimde Geçiş Planlama ve Hizmetleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21 (1), 149-170. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.441254>
- American Psychological Association (2020). Publication manual of the American Psychological Association (7th ed.): American Psychological Association.
- Aypay, A., Çoruk, A., Yazgan, D., Kartal, O., Çağatay, M., Tunçer, B., & Emran, B. (2010). The status of research in educational administration: An analysis of educational administration journals, 1999-2007. *Eurasian Journal of Educational Research*, 39(1), 59-77.
- Beisser, S. R. (2008). Unintended consequences of No Child Left Behind mandates on gifted students. In *Forum on Public Policy Online* (Vol. 2008, No. 2, p. n2). Oxford Round Table.

- Büyükafşar, K. (2017). Sağlık bilimleri alanında bilimsel makale yazma teknikleri. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10 (3), 252-269. <https://doi.org/10.26559/mersinsbd.321987>
- Byrd, D. R., & Alexander, M. (2020). Investigating special education teachers' knowledge and skills: Preparing general teacher preparation for professional development. *Journal of Pedagogical Research* 4(2), 72-82. <http://dx.doi.org/10.33902/JPR.20200597>
- Clarke, S., & Dunlap, G. (2008). A Descriptive analysis of intervention research published in the Journal of Positive Behavior Interventions: 1999 Through 2005. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 10(1), 67-71. <https://doi.org/10.1177/1098300707311810>
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.), Sage.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, çev.). Eğiten Kitap.
- Crocetti, E. 2016. Systematic reviews with meta-analysis: Why, when, and how. *Emerging Adulthood*, 4(1) 3-18. <https://doi.org/10.1177/2167696815617076>
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3412>
- Demiris, G., Parker Oliver, D., & Washington, K. T. (2019). Defining and analyzing the problem. G. Demiris, D. Parker Oliver, & K. T. Washington (Eds). *Behavioral intervention research in hospice and palliative care* (pp. 27-39). Academic Press
- Dickson, R., Cherry, M. G., & Boland, A. (2017). Carrying out a systematic review as a master's thesis. (Eds) A. Boland, M. G. Cherry, R. Dickson. In *Doing a systematic review: A student's guide*. Sage Publishing.
- Dogan, M., Celik, S., & Tomris, G. (2022). Analysis of mixed methods graduate thesis studies in special education programs in Turkey. *Journal of Qualitative Research in Education*, 29, 1-32. <https://doi.org/10.14689/enad.29.1>
- Dowrick, P. W., Anderson, J., Heyer, K., & Acosta, J. (2005). Postsecondary education across the USA: Experiences of adults with disabilities. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 22(1), 41-47. <http://dx.doi.org/10.4236/ce.2012.326168>
- Dunkin, M. J. (1996). Types of errors in synthesizing education research. *Review of Educational Research*, 66(2), 87-97. <https://doi.org/10.3102/00346543066002087>
- Erdem, D. (2011). Türkiye'de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: Betimsel bir analiz. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 2(1), 140-147.
- Gönüldaş, H., & Gümüşkaya, Ö. (2022). Özel eğitim öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları ile kaygı ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 19-43. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2022.-780851>
- Görgün, B., & Melekoğlu, M. A. (2016). Review of studies on physical activities of individuals with autism spectrum disorders (ASD). *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 17(3), 347-376. <https://doi.org/10.21565>

- Güçlü, N., & Bayrakçı, M., (2004). Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ve Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 51-64.
- Güner-Yıldız, N., Melekoğlu, M. A., & Tunç Paftalı, A. (2016). Türkiye’de özel eğitim araştırmalarında eğilimler. *İlköğretim Online*, 15 (4), 0-0. <https://doi.org/10.17051/io.2016.06677>
- Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004. (IDEA, 2004). P.L. 108- 446, 20 U.S.C. § 1400 et seq. <https://ies.ed.gov/ncser/pdf/pl108-446.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kaplan, S. N. (2004). Where we stand determines the answers to the question: Can the no child left behind legislation be beneficial to gifted students?. *Roeper Review*, 26(3), 124-125. <https://doi.org/10.1080/02783190409554256>
- Karaçam, Z. (2013). Sistemik derleme metodolojisi: Sistemik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Küçük, M. E., Umut, A. L., & Olcay, N. E. (2008). Türkiye’de bilimsel elektronik dergiler. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(3), 308-319.
- Maenner, M. J., Warren, Z., Williams, A. R., et al. (2023). Prevalence and characteristics of autism spectrum disorder among children aged 8 years — Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 11 Sites, United States, 2020. *MMWR Surveillance Summarize*, 72(2), 1-14. <http://dx.doi.org/10.15585/mmwr.ss7202a1>.
- Mastropieri, M. A., Berkeley, S., McDuffie, K. A., Graff, H., Marshak, L., Conners, N. A., Diamond, C. M., Simpkins, P., Bpwey, F. R., Fulcher, A., Scruggs, T. E., & Cuenca-Sanchez, Y. (2009). What is published in the field of special education? An analysis of 11 prominent journals. *Exceptional Children*, 76(1), 95-109. <https://doi.org/10.1177/001440290907600105>
- MEB (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm> adresinden erişilmiştir.
- MEB (2020). *Türkiye’de özel eğitim hizmetleri*. Afşar Ofset. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/13143029_TURKYEYDE_OZEL_EYYTYM_HYZMETLERY.pdf adresinden erişilmiştir.
- Mills, G. E., & Gay, R. E. (2019). *Educational research: Competencies for analysis and applications* (12th ed.). Pearson.
- National Center for Education Statistics. (2022). *Students with disabilities. Condition of education*. U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences. <https://nces.ed.gov/programs/coe/indicator/cgg> adresinden erişilmiştir.
- Newman, L., Wagner, M., Knokey, A.-M., Marder, C., Nagle, K., Shaver, D., Wei, X., Cameto, R., Contreras, E., Ferguson, K., Greene, S., & Schwarting, M. (2011). *the post-high school outcomes of young adults with disabilities up to 8 years after high school. A report from the national longitudinal transition study-2 (NLTS2)* (NCSE 2011-3005). Menlo Park, CA: SRI International. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED524044.pdf>
- No Child Left Behind Act (NCLB, 2001). *No child left behind act*. US Department of Education.
- Öğülmüş, K., & Vuran, S. (2016). Schoolwide positive behavioral interventions and support practices: Review of studies in the Journal of Positive Behavior Interventions. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 16(5), 1693–1710. <https://doi.org/10.12738/estp.2016.5.0264>

- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (2022). *Yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. <https://www.osym.gov.tr/TR,23885/2022-yuksekokretim-kurumlari-sinavi-yks-yuksekokretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- Paul, J., & Barari, M. (2022). Meta-analysis and traditional systematic literature reviews—What, why, when, where, and how? *Psychology and Marketing*, 39(6), 1099-1115. <https://doi.org/10.1002/mar.21657>
- Rousseau, R. (2002). Journal evaluation: Technical and practical issues. *Library Trends*, 50(3), 419-439.
- Sakallı Demirok, M., Bağlama, B., & Beşgül, M. (2015). A Content Analysis of the Studies in Special Education Area. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197(2015), 2459-2467. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.311>
- Sanetti, L. M. H., Dobey, L. M., & Gritter, K. L. (2012). Treatment integrity of interventions with children in the Journal of Positive Behavior Interventions From 1999 to 2009. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 14(1), 29-46. <https://doi.org/10.1177/1098300711405853>
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M., & DüNDAR, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173).
- Sinclair, J., Hansen, S. G., Machalicek, W., Knowles, C., Hirano, K. A., Dolata, J. K., Blakely, A. W., Seeley, J., & Murray, C. (2018). A 16-year review of participant diversity in intervention research across a selection of 12 special education journals. *Exceptional Children*, 84(3), 312-329. <https://doi.org/10.1177/0014402918756989>
- Şahin, V. (2022). Kitap incelemesi: Tek denekli araştırma yöntemleri: Özel eğitim ve davranış bilimlerinde uygulamalar. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 4(1), 92-99. <https://doi.org/10.37233/TRSPED.2022.0124>
- Tekin-İftar, E. (ed.). (2017). *Eğitim ve davranış bilimlerinde tek-denekli araştırmalar*. Anı Yayıncılık
- Tiryakioğlu, Ö. (2014). Content analysis of the articles published in the ankara university special education journal within the years 2004-2013, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 143, 1164-1170. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.572>
- Toraman, S. (2021). Karma yöntemler araştırması: Kısa tarihi, tanımı, bakış açıları ve temel kavramlar/Mixed methods research: A brief history, definitions, perspectives, and key elements. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1), 1-29. <https://doi.org/10.47105/nsb.847688>
- Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>
- Van Naarden Braun, K., Christensen, D., Doernberg, N., Schieve, L., Rice, C., Wiggins, L., ... & Yeargin-Allsopp, M. (2015). Trends in the prevalence of autism spectrum disorder, cerebral palsy, hearing loss, intellectual disability, and vision impairment, metropolitan Atlanta, 1991–2010. *PloS One*, 10(4), e0124120. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0124120>
- World Health Organization (WHO; 2022). Disability. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health> adresinden erişilmiştir.
- Yanık, Ş., Kocaoğlu, A., & Aktaş, B. (2023). *Türkiye’de özel eğitim alanındaki yönelimler: Ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesi özel eğitim dergisi’nde yayımlanan araştırmaların incelenmesi*, 7.Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi (UDEMKO2023), Eskişehir, Türkiye.

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12. Baskı) Seçkin Yayıncılık.
- Yıldızeli, A., & Bahşışoğlu, H. K. (2020). Bilgi dünyası: Bir düşünceden bilimsel dergiye (1998-2013). *Bilgi Dünyası*, 21(2), 351-364. <https://doi.org/10.15612/BD.2020.582>
- Yılmaz-Yenioğlu, B. & Melekoğlu, M. A. (2021). Öğrenme güçlüğü ve özel yeteneği olan iki kere farklı bireylere yönelik yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(4), 999-1024. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.696065>
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490. <https://doi.org/10.33206/mjss.791537>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Academic journals, which play a significant role in scientific communication, contribute to disseminating and transferring knowledge and scientific developments to future generations. These journals have maintained their place in libraries and their importance among other sources for years. These journals' articles contain the most up-to-date information on various branches of science. One of these branches of science is special education. There are many special education journals, and journals' impact factors and the quality of the articles published in these journals are pretty high level. Even if their ranking changes of the journals, generally, the journals among the top 20 remain the same or similar. The Journal of Special Education is one of the leading and prestigious journals in special education, revealing the trends in special education literature. The Division for Research of the Council for Exceptional Children published The Journal of Special Education in 1966. To understand the current developments, the tendencies of topics, and the trends in research designs, we reviewed one of the top special education journals. The present study aimed to examine the articles published in the last decade in The Journal of Special Education. For this purpose, we reviewed a total of 204 papers that have been published in The Journal of Special Education in the last decade, and we investigated the following variables: (a) publications' features, (b) authors' characteristics, (c) participants' characteristics, (d) research designs, and (e) studies' topics.

Method

In this study, we used narrative review. Firstly, we accessed the archive of The Journal of Special Education using university library databases. Then we examined all issues of the journal published in the last decade (2013-2022). We obtained a total of 204 articles published in 40 issues. Finally, we coded and analyzed the following variables to describe the journal; (a) publications' features, (b) authors' characteristics, (c) participants' characteristics, (d) research designs, and (e) topics examined in the studies.

Findings

The findings show that the studies were conducted by researchers from nine different countries, but almost all of the studies were conducted by researchers from the United States of America (USA). When the findings regarding the number of authors are examined, it is seen that the number of single-author studies is low and the studies are generally conducted with larger participant groups. Findings on participant characteristics reveal that the majority of the studies were conducted with participants with special needs. In these studies, individuals with autism spectrum disorder, intellectual disability, and learning disabilities were frequently involved. In

these studies, the majority of the participants without special needs were teachers and parents. When the studies are analyzed in terms of their methodological characteristics, it is seen that the quantitative research method was used in more than half of the studies. Quantitative research is followed by reviews and qualitative research. The least used research method is mixed research. The most common topic in the studies published in the journal in the last 10 years is the teaching of different skills and behaviors to individuals with special needs and the effectiveness of the practices/methods used in teaching. Effective teaching is followed by assessment and diagnosis and inclusive education practices. The least number of studies are on early childhood education, family education, legal regulations, and professional development.

Discussion and Conclusion

The study aimed to determine the trends of research topics in special education and to obtain information about the tendencies in preferred research methods by reviewing the articles published in *The Journal of Special Education* in the last 10 years. The findings indicate that a total of 204 articles were published in the journal in the last 10 years, almost all of the studies were conducted by USA researchers, the majority of the studies were quantitative studies conducted with participants with special needs, and these studies focused on determining effective methods and interventions in teaching different skills and behaviors to individuals with special needs. Although surprising in terms of the number of studies by authors from the USA, this situation can be explained in two ways. The first one is that the journal is a USA-based journal. Second, since the journal is not an international journal, authors from different countries may not have been willing and courageous in submitting articles to the journal, or the editors of the journal may have been reluctant and conservative in accepting international articles to the journal. The most common participant groups in the studies reviewed were individuals with autism spectrum disorders, intellectual disabilities, and learning disabilities. This distribution can be explained by the prevalence of special needs groups in the general population. The findings regarding the ages of the participants show that 75% of the studies were conducted with participants between the ages of 7-18, which covers the primary and secondary school period, and that the studies conducted in the preschool period and adulthood are limited. The main reason for this can be explained by the fact that participants are more easily recognized and diagnosed during the school-age period and thus have a higher probability of being included in the studies. The number of quantitative studies published in the journal in the last 10 years is relatively remarkable. Among these studies, studies conducted using single-subject experimental research designs stand out. The high number of experimental studies can be explained by the necessity and effort to provide effective and quality education to individuals with special needs. Through the experimental studies, researchers examine whether a newly developed or revised curriculum, practice, or teaching methods and techniques are effective before disseminating their use in educational settings, compare the effects of similar ones and recommend the use of effective ones in educational settings. Another prominent finding of the study is the high number of effectiveness and assessment/diagnosis studies published in the journal in the last 10 years. Considering that the main purpose of special education services is to maintain the independent lives of individuals with special needs, it is possible to say that the search for determining teaching methods that are effective in providing these individuals with different behaviors and skills is a natural tendency. Considering that the starting point of special education services is the diagnosis of these individuals, there are more studies in this field. The study is limited to articles published in "*The Journal of Special Education*" between 2013 and 2022. Therefore, only the studies published in this journal were analyzed. Other qualified journals in special education can also be examined and the results can be revealed. Studies published in qualified journals in Turkey can be examined and current trends in special education in Turkey can be determined. Finally, the trends in Turkey can be compared with the trends in the world.